

СТРУКТУРНЫЯ І СЕМАНТЫЧНЫЯ ВІДАЗМЯНЕННІ КРЫЛАТЫХ ВЫРАЗАЎ І АФАРЫЗМАЎ У МАЎЛЕННІ*

А.Д. Цеплякова,

старшы выкладчык кафедры тэарэтычнай і прыкладной лінгвістыкі,
Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.А. Куляшова
г. Магілёў, Рэспубліка Беларусь
E-mail: tepliakova@msu.by

У працэсе функцыянавання крылатых выразаў і афарызмаў у маўленні змяняюцца іх структура, сэнс або структура і сэнс адначасова. У залежнасці ад таго, што змяняецца, можна вылучыць наступныя трансфармацыйныя тыпы: 1) структурны тып (характарызуецца змяненнем плана выражэння пры нязменным плане зместу), 2) семантычны тып (характарызуецца змяненнем плана зместу пры нязменным плане выражэння), 3) структурна-семантычны тып (характарызуецца змяненнем плана выражэння, што вядзе да змянення ў плане зместу). Самымі пашыранымі і разнастайнымі з'яўляюцца структурны і структурна-семантычны тыпы змяненняў.

Ключавыя словы: беларуская мова, крылатыя выразы і афарызмы, структура, семантыка, трансфармацыя, мова мастацкай літаратуры, мова публіцыстыкі.

STRUCTURAL AND SEMANTIC MODIFICATIONS OF WINGED EXPRESSIONS AND APHORISMS IN SPEECH

A. D. Tseplyakova,

Senior Lecturer of the Department of Theoretical and Applied Linguistics
of Mogilev State A. Kuleshov University,
Mogilev, Republic of Belarus
E-mail: tepliakova@msu.by

In the course of functioning of winged expressions and aphorisms in speech their structure, semantic or structure and semantic at the same time can change. Depending on what changes, the following transformation types can be distinguished: 1) structural type (is characterized by a change in the plan of expression with the same content plan), 2) semantic type (is characterized by a change in the content plan with the same plan of expression), 3) structural-and-semantic type (is characterized by a change in the plan of expression, which leads to a change in terms of content). The most common and diverse are the structural and structural-and-semantic types of changes.

Key words: the Belarusian language, winged expressions and aphorisms, structure, semantic, modification, language of fiction, language of media.

Уводзіны

Крылатыя словы – гэта розныя па структуры і змесце цытаты з тэкставых крыніц, масава вядомыя і рэгулярна ўжывальныя ў маўленні, якія могуць страчваць асацыяцыю з сваёй крыніцай і ўжывацца як фразеалагізмы або як прыказкі [3; 4; 5; 8; 9; 14; 15; 20; 21]. Рознааспектнае вывучэнне крылатых выразаў і афарызмаў – адна з актуальных праблем сучаснага беларускага мовазнаўства [2].

Структура крылатых выразаў і афарызмаў падпадае трансфармацыям, сярод якіх трэба размяжоўваць змяненні трох тыпаў. Найперш, мадыфікацыі крылатых выразаў і афарызмаў назіраюцца пры іх запазычанні з адной мовы ў іншую [1; 22; 23; 25; 26; 27; 28]. Па-другое, крылатыя выразы і афарызмы змяняюцца пры іх парадыйных ці жартоўных трансфармацыях, у выніку якіх ствараюцца т.зв. “антыцытаты” [6; 7]. І па-трэцяе, крылатыя выразы і афарызмы мадыфікуюцца пры іх ужыванні ў маўленні [24], прычынай

*Даследаванне выканана ў межах НДР “Беларуская фразеалогія, парэміялогія, моўная афарыстыка ў кантэксце еўрапейскіх моў і культур (сінхронічны і дыяхранічны аспекты)” (ДР № 20211335) падпраграмы “Беларуская мова і літаратура” Дзяржаўнай праграмы навуковых даследаванняў “Грамадства і гуманітарная бяспека беларускай дзяржавы” на 2021–2025 гг.

чаго з'яўляецца такая іх уласцівасць, як лаканізм [10], што перашкаджае моўніку свабодна ўбудоваць іх у сінтаксічную будову маўлення, у выніку чаго структура крылатага выразу ці афарызма ў той ці іншай ступені відазмяняцца (без страты плану зместу). Такія відазмяненні крылатых слоў і афарызмаў у маўленні бываюць адзінкавыя і рэгулярныя, аднастайныя і камбінаваныя.

Мэта даследавання – вызначыць і анісаць структурныя і семантычныя мадыфікацыі крылатых выказаў і афарызмаў у маўленні. Для дасягнення мэты даследавання былі вырашаны наступныя задачы: 1) вылучаны формы функцыянавання ў маўленні крылатых выказаў і афарызмаў з іншамоўных крыніц; 2) устаноўлены тыпы структурных мадыфікацый крылатых выказаў і афарызмаў у маўленні; 3) вызначаны тыпы семантычных мадыфікацый крылатых выказаў і афарызмаў у маўленні; 4) анісаны камбінаваныя тыпы структурных і семантычных мадыфікацый крылатых выказаў і афарызмаў у маўленні.

Метады і матэрыял даследавання

Асноўны метады даследавання анісальны, заснаваны на выкарыстанні кантэкстуальнага, структурна-семантычнага і трансфармацыйнага аналізу, а таксама колькасных падлікаў.

У якасці матэрыялу даследавання выбраны ілюстрацыі ўжывання крылатых выказаў і афарызмаў у мове твораў мастацкай літаратуры і публіцыстыкі, адлюстраваныя ў даведніках крылатых слоў [11; 12; 13; 18; 19], а таксама ў фразеалагічных і парэміялагічных слоўніках [16; 17]. Усяго было праналізавана больш за 1200 выпадкаў ужывання крылатых выказаў і афарызмаў.

Вынікі і іх абмеркаванне

У выніку даследавання ўстаноўлена, што формы ўжывання крылатых выказаў і афарызмаў у сучаснай літаратурнай беларускай мове даволі разнастайныя. Іншамоўныя крылатыя выразы і афарызмы могуць ужывацца ў маўленні на мове арыгінала або на беларускай мове.

Запозычаныя крылатыя выразы і афарызмы з германскіх, раманскіх і славянскіх моў у сучаснай літаратурнай беларускай мове (як і ў іншых еўрапейскіх мовах) ужываюцца ў сваёй арыгінальнай форме толькі ў адзінкавых выпадках (не больш за 1%). Невялікая іх колькасць адначасова ўжываецца як на мове арыгінала, так і на беларускай мове (не больш за 5%), а асноўная частка – толькі на беларускай мове (не менш за 94%).

Для крылатых выказаў і афарызмаў са старажытнагрэчаскіх крыніц таксама характэрны тры формы ўжывання: (1) толькі на мове арыгінала (каля 1%), (2) як на мове арыгінала, так і на беларускай мове (каля 1%); (3) толькі на беларускай мове (каля 98%). Старажытнагрэчаскія крылатыя выразы і афарызмы могуць функцыянаваць у маўленні яшчэ і на лацінскай мове. Гэта звязана з тым, што пэўная колькасць старажытнагрэчаскіх крылатых выказаў і афарызмаў мае лацінскія эквіваленты, паколькі трапіла ў беларускую мову (як і ў іншыя еўрапейскія мовы) праз лацінскую.

Ад агульнай колькасці зафіксаваных ў сучаснай беларускай літаратурнай мове (у мастацкіх, драматургічных, публіцыстычных творах і перыядычным друку) выпадкаў ужывання іншамоўных крылатых выказаў і афарызмаў (усяго 2645 выпадкаў), у 1595 выпадках (больш за 60%) крылатыя адзінкі трансфармуюцца, а ў 1050 (каля 40%) – не змяняюцца.

На падставе праведзенага аналізу ўжывання ў маўленні крылатых выказаў і афарызмаў былі вылучаны структурныя (мадальныя, сінтаксічныя, марфалагічныя і іх камбінацыі) і інтэртэкстуальныя змяненні.

Кожны з тыпаў трансфармацыйных змяненняў запозычаных крылатых выказаў і афарызмаў у колькасных адносінах прадстаўлены па-рознаму. Так, мадальным трансфармацыям падпадаюць больш за 10% крылатых адзінак, сінтаксічным – 28%, марфалагічным – каля 32%, кантамінацыі структурных змяненняў розных тыпаў – каля 23%, а інтэртэкстуальным – больш за 7%.

Мадальныя трансфармацыі размяжоўваюцца на наступныя прыёмы: аўтарызацыю (0,3%), канкрэтызацыю (4,4%), змену модуса паведамлення (5,3%), адмаўленне – як усяго выказвання, так і ўнутры выказвання (0,6%). Камбінаваныя мадальныя трансфармацыйныя прыёмы (0,3%) ва ўжыванні крылатых адзінкаў не зафіксаваны ў “чыстым выглядзе”. Аднак сустракаецца іх спалучэнне з іншымі, не мадальнымі трансфармацыйнымі прыёмамі.

Сінтаксічныя змяненні крылатых выразаў і афарызмаў прадстаўлены ўвядзеннем у стандартны кантэкст (0,3%), парцэляцыяй (кантактнай і дыстантнай) (0,6%), анексіяй – з захаваннем і са змяненнем сінтаксічнай структуры (1,3%), элімінацыяй – асобных прэдыкатыўных частак складанага сказа і асобных лексічных кампанентаў (1,6%), інтэркаляцыяй, або устаўкай – прэдыкатыўнай, атрыбутыўнай, аб’ектнай, акалічнаснай і ўстаўкай службовых слоў (2,2%), субстыпуцыяй – фанетычнай, лексічнай, структурнай (12,2%), інверсіяй – лексічнай і структурнай (2,2%), змяненнем сінтаксічнай структуры (каля 1%) і дэактуалізацыяй сінтаксічнай структуры (1,6%). У межах сінтаксічнага тыпу ў крылатых адзінках найбольш пашырана спалучэнне двух трансфармацыйных прыёмаў (4,7%).

Марфалагічныя трансфармацыі крылатых выразаў і афарызмаў размяжоўваюцца на намінацыйныя (29,4%) і дзеяслоўныя (2,2%). Камбінаваныя марфалагічныя трансфармацыйныя прыёмы (0,3%) у крылатых адзінках не зафіксаваны ў “чыстым выглядзе”. Аднак сустракаецца іх спалучэнне з іншымі, не марфалагічнымі трансфармацыйнымі прыёмамі.

Камбінаваныя структурныя змяненні розных тыпаў пры ўжыванні крылатых выразаў і афарызмаў дыферэнцуюцца на аднатыпныя і рознатыпныя. Кантамінацыя трансфармацыйных прыёмаў розных тыпаў прадстаўлена наступнымі мадэлямі: “мадальныя + сінтаксічныя трансфармацыі” (5,3%), “мадальныя + марфалагічныя трансфармацыі” (1,6%), “мадальныя + сінтаксічныя + марфалагічныя трансфармацыі” (2,8%), “сінтаксічныя + марфалагічныя трансфармацыі” (13,2%).

Інтэртэкстуальныя трансфармацыі крылатых выразаў і афарызмаў прадстаўлены наступнымі прыёмамі: разгортваннем пэўнага вобразу (5,6%), ужываннем ключавых слоў (1,6%) і выкарыстаннем сэнсава маркіраваных частак крылатых слоў (0,3%).

Высновы

У працэсе функцыянавання крылатых выразаў і афарызмаў у маўленні змяняюцца іх структура, сэнс або структура і сэнс адначасова. У залежнасці ад таго, што змяняецца, можна вылучыць наступныя трансфармацыйныя тыпы: 1) структурны тып (характарызуецца змяненнем плана выражэння пры нязменным плане зместу), 2) семантычны тып (характарызуецца змяненнем плана зместу пры нязменным плане выражэння), 3) структурна-семантычны тып (характарызуецца змяненнем плана выражэння, што вядзе да змянення ў плане зместу). Самымі пашыранымі і разнастайнымі з’яўляюцца структурны і структурна-семантычны тыпы змяненняў.

Літаратура

1. Венідзіктаў, С.В. Рускамоўныя запазычаныя крылатыя слоў у сучаснай беларускай мове / С.В. Венідзіктаў, Я.Я. Іваноў // *Dziedzictwo przeszłości związków językowych, literackich i kulturowych polsko-bałto-wschodniosłowiańskich*. – 2002. – Т. VIII. – С. 210–217.
2. Иванов, Е.Е. Белорусская паремология и афористика в общеевропейском контексте (актуальные проблемы изучения) / Е.Е. Иванов // XV Міжнародны з’езд славістаў = XV Международный съезд славистов = XV International Congress of Slavists, Мінск, 20–27 жніўня 2013 г. : тэзісы : у 2 т. – Мінск : Беларуская навука, 2013. – Т. 1. – С. 322–323.
3. Иванов, Е.Е. К разграничению понятий воспроизводимости и рекуррентности афористических фраз / Е.Е. Иванов // *Материалы XXXII Междунар. филол. конф.*, 11–15 марта 2003 г. – СПб. : Филол. фак. СПбГУ, 2003. – Вып. 14. – С. 14–23.
4. Иванов, Е.Е. О рекуррентных прототипах крылатых фраз / Е.Е. Иванов // *Славянская фразеология в ареальном, историческом и этнокультурном аспектах*. – Гомель : ГГУ, 2003. – С. 74–78.

5. Иванов, Е.Е. Языковая природа крылатых слов / Е.Е. Иванов // Проблемы белорусского литературоведения. – Минск : МНТ, 2000. – С. 303–312.
6. Иванова, С.Ф. Антыцытаты ў сучаснай беларускай мове / С.Ф. Иванова, Я.Я. Іваноў // *Phraseologische Studien: Dynamische Tendenzen in der slawischen Phraseologie*. – Greifswald: E.M.A.-Universität, 2010. – S. 174–183.
7. Иванова, С.Ф. Парадыйныя, іранічныя і жартоўныя трансфармацыі крылатых выразаў (да складання слоўніка беларускіх антыпрыказак) / С.Ф. Иванова, Я.Я. Іваноў, В.А. Шпакоўская // Даследаванні па германскай і славянскай філалогіі. – 2011. – Вып. 4. – С. 52–61.
8. Іваноў, Я.Я. Афарыстычнае выказванне як моўная мадэль крылатых слоў / Я.Я. Іваноў // Філолагічныя студыі. – 2017. – Вып. 16. – С. 114–121.
9. Іваноў, Я.Я. Крылатыя словы / Я.Я. Іваноў // Беларускі фальклор : энцыклапедыя : у 2 т. – Минск : БелЭн, 2005. – Т. 1. – С. 729–730.
10. Іваноў, Я.Я. Лаканізм / Я.Я. Іваноў // Беларускі фальклор : энцыклапедыя : у 2 т. – Минск : БелЭн, 2005. – Т. 2. – С. 7–9.
11. Іваноў, Я.Я. Крылатыя афарызмы ў беларускай мове: з іншамоўных літаратурных і фальклорных крыніц VIII ст. да н.э.– XX ст.: тлумачальны слоўнік / Я.Я. Іваноў. – Магілёў : МДУ, 2011. – 164 с.
12. Крылатыя выразы ў беларускай мове : тлумачальны слоўнік. – Магілёў : МДУ, 2004. – Ч. 1: 3 іншамоўных крыніц XII–XX стст. – 136 с.
13. Крылатыя выразы ў беларускай мове : тлумачальны слоўнік. – Магілёў : МДУ, 2006. – Ч. 2: 3 рускамоўных літаратурных і фальклорных крыніц XII–XX стст. – 208 с.
14. Лепешаў, І.Я. Крылатыя словы / І.Я. Лепешаў // Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі : у 5 т. – Минск : БелСЭ, 1986. – Т. 3. – С. 137.
15. Лепешаў, І.Я. Крылатыя словы і фразеалагізмы / І.Я. Лепешаў // Роднае слова. – 1992. – № 9. – С. 38–41.
16. Лепешаў, І.Я. Этымалагічны слоўнік прыказак / І.Я. Лепешаў. – Минск : Выш. шк., 2014. – 141 с.
17. Лепешаў, І.Я. Этымалагічны слоўнік фразеалагізмаў / І.Я. Лепешаў. – Минск : БелЭн, 2004. – 443 с.
18. Лепта библейской мудрости: русско-славянский словарь библейских выражений и афоризмов с соответствиями в германских, романских, армянских, грузинском языках : в 2 т. / под ред. Е.Е. Иванова [и др.]. – Могилёв : МГУ, 2019. – Т. 1. – 334 с.
19. Лепта библейской мудрости: русско-славянский словарь библейских выражений и афоризмов с соответствиями в германских, романских, армянском и грузинском языках : в 2 т. / под ред. Е.Е. Иванова [и др.]. – Могилёв : МГУ, 2019. – Т. 2. – 308 с.
20. Ломакина, О.В. Крылатика в современном культурном контексте / О.В. Ломакина, В.М. Мокиенко // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Теория языка. Семиотика. Семантика. – 2019. – Т. 10, № 2. – С. 256–272.
21. Міхневіч, А.Я. Крылатыя словы / А.Я. Міхневіч // Беларуская мова : энцыклапедыя. – Минск : БелЭн, 1994. – С. 273–274.
22. Теплякова, А.Д. Иноязычные заимствования крылатых слов в белорусском и немецком языках / А.Д. Теплякова // Материалы VI Междунар. науч. конф. «Язык, культура, общество», Москва, 22–25 сентября 2011 г. – М. : МИИЯ, 2011. – С. 125–126.
23. Теплякова, А.Д. Источники крылатых выражений в белорусском языке / А.Д. Теплякова // Фразеология и языковая динамика. – Greifswald: E.-M.-A. Universität ; Санкт-Петербург : СПбГУ, 2011. – С. 67–69.
24. Цеплякова, А.Д. Асноўныя віды трансфармацыі клішэ ў тэксе / А.Д. Цеплякова // Итоги научных исследований учёных МГУ имени А.А. Кулешова 2017 г. – Могилёв : МГУ, 2018. – С. 89–91.
25. Цеплякова, А.Д. Запазычаныя крылатыя выразы ў сучаснай беларускай мове / А.Д. Цеплякова, С.Ф. Иванова // *Phraseology of Germanic, Romanic and Slavic Languages*. – 2009. – Вып. 1. – С. 98–112.
26. Цеплякова, А.Д. Літаратурныя крыніцы фразеалагічных адзінак, запазычаных з нямецкай мовы ў беларускую мову (па-за межамі этымалагічнага слоўніка фразеалагізмаў) / А.Д. Цеплякова, Я.Я. Іваноў // Немецкий язык лингводидактическое обеспечение и методика преподавания. – Могилёв : МГУ, 2019. – С. 82–87.
27. Цеплякова, А.Д. Структура, семантыка і функцыі запазычаных крылатых слоў у беларускай мове / А.Д. Цеплякова // Славянская фразеология в ареальном, историческом и этнокультурном аспектах. – Гомель : ГГУ, 2007. – С. 236–240.
28. Цеплякова, А.Д. Іншамоўныя запазычаныя крылатыя слоў у сучаснай беларускай літаратурнай мове / А.Д. Цеплякова // Теоретические и практические предпосылки подготовки полилингвальных специалистов в вузе. – Могилёв : МГУ, 2015. – С. 74–77.

Referenees

1. Venidziktau S.V. & Ivanou Ya.Ya. (2002). Ruskamounyya zapazychanni krylatykh slou u suchasnej belaruskaj move. *Dziedzistwo przeszłości związków językowych, literackich i kulturowych polsko-balto-wschodniostowiańskich*. T. VIII. S. 210–217. (In Bel.).

2. Ivanov E.E. (2013). Belorusskaya paremiologiya i aforistika v obsheevropejskom kontekste (aktualnye problemy izucheniya. *XV International Congress of Slavists, Minsk, 20–27.08.2013: in 2 t.* Minsk: Belaruskaya navuka. T. 1. S. 322–323. (In Russ.).
3. Ivanov E.E. (2003). K razgranicheniyu ponyatij vosproizvodimosti i rekurentnosti aforisticheskikh fraz. *Materialy XXXII Mezhdunar. filol. konf., 11–15.03.2003.* Sankt-Peterburg: SPbGU. Vyp. 14. S. 14–23. (In Russ.).
4. Ivanov E.E. (2003). O rekurentnykh prototipah krylatykh fraz. *Slavyanskaya frazeologiya v arealnom, istoricheskom i etnokulturnom aspektah.* Gomel: GGU. S. 74–78. (In Russ.).
5. Ivanov E.E. (2000). Yazykovaya priroda krylatykh slov. *Prablemy belaruskaga litaraturaznaustva.* Minsk: MNT. S. 303–312. (In Russ.).
6. Ivanova S.F. & Ivanou Ya.Ya. (2010). Antycyaty u suchasnej belaruskaj move. *Phraseologische Studien: Dynamische Tendenzen in der slawischen Phraseologie.* Greifswald: E.M.A.-Universität. S. 174–183. (In Bel.).
7. Ivanova S.F., Ivanou Ya.Ya. & Shpakouskaya V.A. (2011). Paradyjnnyya, iranichnyya i zhartounnyya transformacyi krylatykh vyrazau. *Dasledavanni pa germanskaj i slavyanskaj filalogii.* Vyp. 4. S. 52–61. (In Bel.).
8. Ivanou Ya.Ya. (2017). Afarystychnae vykazvanne yak mounaya madel krylatykh slou. *Filologichni studii.* Vyp. 16. S. 114–121. (In Bel.).
9. Ivanou Ya.Ya. (2005). Krylatyya slovy. *Belaruskij falklor: encyklopedyya: u 2 t.* Minsk: BelEn. T. 1. S. 729–730. (In Bel.).
10. Ivanou Ya.Ya. (2005). Lakanizm. *Belaruskij falklor: encyklopedyya: u 2 t.* Minsk: BelEn. T. 2. S. 7–9. (In Bel.).
11. Ivanou Ya.Ya. (2011). *Krylatyya afaryzmy u belaruskaj move: z inshamonykh litaraturnykh i falklornykh krynic: tлумachalny slounik.* Mogilev: MDU. 164 s. (In Bel.).
12. *Krylatyya vyrazy u belaruskaj move: tлумachalny slounik. Ch. 1: Z inshamounykh krynic XII–XX stst.* (2004). Mogilev: MDU. 136 s. (In Bel.).
13. *Krylatyya vyrazy u belaruskaj move: tлумachalny slounik. Ch. 2: Z ruskamounykh litaraturnykh i falklornykh krynic XII–XX stst.* (2006). Mogilev: MDU. 208 s. (In Bel.).
14. Lepeshau I.Ya. (1986). Krylatyya slovy. *Encyklopedyya litaratury i mastaczstva Belarusi: u 5 t.* Minsk: BelSE. T. 3. S. 137. (In Bel.).
15. Lepeshau I.Ya. (1992). Krylatyya slovy i frazealogizmy. *Rodnae slova.* № 9. S. 38–41. (In Bel.).
16. Lepeshau I.Ya. (2004). Etymalogichny slounik frazealogizmau. Minsk: BelEn. 443 s. (In Bel.).
17. Lepeshau I.Ya. (2014). Etymalogichny slounik prykazak. Minsk: Vyshejschaya shkola. 141 s. (In Bel.).
18. *Lepta biblejskoj mudrosti: rusko-slavyanskij slovar biblejskix vyrazhenij i aforizmov: v 2 t.* (2019). Red. E.E. Ivanov [i dr.]. Mogilev: MGU. T. 1. 334 s. (In Russ., at al.).
19. *Lepta biblejskoj mudrosti: rusko-slavyanskij slovar biblejskix vyrazhenij i aforizmov: v 2 t.* (2019). Red. E.E. Ivanov [i dr.]. Mogilev: MGU. T. 2. 308 s. (In Russ., at al.).
20. Lomakina O.V. & Mokienko V.M. (2019). Krylatika v sovremennom kulturnom kontekste. *Vestnik Rossijskogo universiteta družby narodov. Seriya: Teoriya yazyka. Semiotika. Semantika.* T. 10. № 2. S. 256–272. (In Russ.).
21. Mixnevich A.Ya. (1994). Krylatyya slovy. *Belaruskaya mova: encyklopedyya.* Minsk: BelEn. S. 273–274. (In Bel.).
22. Tsep'yakova A.D. (2011). Inoyazychnye zaimstvovaniya krylatykh slov v belorusskom i nemeckom yazykah. *Materialy VI Mezhdunar. nauch. konf. «Yazyk, kultura, obshhestvo», Moskva, 22–25.09.2011.* Moscow: MIIYa. S. 125–126. (In Russ.).
23. Tsep'yakova A.D. (2011). Istochniki krylatykh vyrazhenij v belorusskom yazyke. *Frazeologiya i yazykovaya dinamika.* Greifswald: E.M.A.-Universität; Sankt-Peterburg: SPbGU. S. 67–69. (In Russ.).
24. Tsep'yakova A.D. (2018). Asnounnyya vidy transformacyi klishe u teksce. *Itogi nauchnykh issledovanij uchyonykh MGU imeni A.A. Kuleshova 2017 g.* Mogilev: MGU. S. 89–91. (In Bel.).
25. Tsep'yakova A.D. & Ivanova S.F. (2009). Zapazychanyya krylatyya vyrazy u suchasnej belaruskaj move. *Phraseology of Germanic, Romanic and Slavic Languages.* Vyp. 1. C. 98–112. (In Bel.).
26. Tsep'yakova A.D. & Ivanou Ya.Ya. (2019). Litaraturnyya krynicy frazealogichnykh adzinak, zapazychanykh z nyameckaj movy u belaruskuyu movu. *Nemeckij yazyk lingvodidakticheskoe obespechenie i metodika prepodavaniya.* Mogilev: MGU. C. 82–87. (In Bel.).
27. Tsep'yakova, A.D. (2007). Struktura, semantika i funktsyi zapazychanykh krylatykh slou u belaruskaj move. *Slavyanskaya frazeologiya v arealnom, istoricheskom i etnokulturnom aspektakh.* Gomel: GGU. S. 236–240. (In Bel.).
28. Tsep'yakova, A.D. (2015). Inshamounnyya zapazychanni krylatykh slou u suchasnej belaruskaj litaraturnaj move. *Teoreticheskie i prakticheskie predposylki podgotovki polilingvalnykh spetsialistov v vuze.* Mogilev: MGU. S. 74–77. (In Bel.).